

УДК 324:316»2004-2010»

Саакян Олег

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НА ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР 2004 І 2010 РОКІВ: ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ РОЗКОЛ УКРАЇНИ

Занепад Радянського Союзу результував соціальною травмою, зумовив втрату політичної ідентичності українським суспільством. У статті простжується залежність електорального вибору українців, електорального розколу країни та політичної ідентичності від історичного минулого і соціальної травми. Доводиться негативний вплив «прикордонної» ідентичності на процеси консолідації українського суспільства через конфлікт політичних ідентичностей електорату Східного і Західного регіону, радикалізації їхніх політичних поглядів за віссю ліві-праві.

Ключові слова: політична ідентичність, електоральний розкол України, соціальна травма, прикордонна ідентичність, регіональна ідентичність.

Saakyan O. The impact of political identity on electoral choice in 2004 and 2010: the electoral division of Ukraine

The collapse of the Soviet Union led to the problem of the choice of values, caused the loss of the political identity of the Ukrainian society. In article analyzes the problem of relationship of electoral choice in Ukraine, the electoral division of the country and the political identity from the historical past and social injury. The author proves the negative impact of «frontier» identity on the processes of consolidation of Ukrainian society, because of conflicting political identities of the electorate of East and West region, the radicalization of their political views on the left-right axis.

Key words: political identity, the electoral division of Ukraine, social injury, cross-border identity, regional identity.

Саакян О. Воздействие политической идентичности на электоральный выбор 2004 и 2010 годов: электоральный раскол Украины

Развал Советского Союза привёл к социальной травме, обусловил потерю политической идентичности украинским обществом. В статье прослеживается зависимость электорального выбора украинцев, электорального раскола страны и политической идентичности от исторического прошлого и социальной травмы. Доказывается негативное воздействие «приграничной» идентичности на процессы консолидации украинского общества, из-за конфликта политических идентичностей электората Восточного и Западного региона, радикализации их политических взглядов по оси левые-правые.

Ключевые слова: *политическая идентичность, электоральный раскол Украины, социальная травма, приграничная идентичность, региональная идентичность.*

Електоральний вибір 2004 і 2010 років кинули Україну від однієї крайності в іншу. Цікаво чому так кардинально змінився вибір більшості українців і як впливає політична ідентичність на суспільні перетворення, чи вона є їх результатом? Чи намагалися це з'ясувати.

У контексті теорії «Соціальної травми» П. Штомпки [5, с. 8] виявляється зрозумілим відсутність цілісної політичної ідентичності в Україні та суперечності регіональних та «прикордонних» ідентичностей. Саме до регіональної ідентичності апелювали політичні практики останніх двох президентських виборчих кампаній в Україні, саме ці суперечності зумовили сучасний стан України.

Події Майдану 2004 р., не без допомоги політтехнологів, розкололи українське суспільства на два табори, умовно кажучи на «схід – захід», на «помаранчевих – біло-блакитних». Але ж передумови такого поділу сформувалися задовго до цього. Однією із них є радикальна за змістом політична ідентичність, у наслідок різного розуміння або взагалі невизначеності національної ідентичності, завдяки чому на першу щабліну ставала регіонально-територіальна ідентичність, навіть можна сказати «прикордонна», оскільки розкол збільшувався пропорційно віддаленню від Дніпра (умовного центру, електорального кордону). За таких умов центральний регіон виступав політичним маргіналом і мав «золотий бюлетень», який вирішував результат виборів. Якщо виходити з теорії «Соціальної травми», у якій П. Штомпка звер-

тає увагу на негативний «травматичний» вплив специфічних форм минулої соціальної зміни («травмуючої події»), що проявляється за певних структурних і культурних обставин («сприятливий контекст») [5]. То хотілось би розглянути політичну ідентичність трьох умовних електоральних груп: Схід, Захід і Центр, яка стала важливим чинником формування електорального вибору українського народу.

У Східному і Західному регіонах політична ідентичність почала формуватися і набувати сталих форм ще за часів «перебудови». Ідентичність цих регіонів можна назвати «прикордонною». У Східних областях у наслідок різних обставин (соціальних, історичних, етнічних, географічних тощо) національна ідентичність формувалася повільніше. Занепад Радянського Союзу приніс ціннісну травму, зумовив втрату старої політичної ідентичності. Традиційно у східній Україні люди більше ідентифікують себе з певною професією (шахтарі, металурги) чи соціальною групою (наприклад, пенсіонери). Розмаїття населення і переважно його робітниче становище, географічна близькість до РФ, спільне минуле, історична пам'ять і зв'язки пояснюють, чому Схід весь час тяготеє до радянської чи сьогодні до російської ідентичності (як спадкоємниці СРСР). За нових обставин незалежності України, їх політична ідентичність є ні чим іншим, як продовження радянської ідентичності. І, як наслідок, на виборах 2004 і 2010 років російськомовний представник, виходець із робітничого класу з відкрито проросійськими поглядами В. Ф. Янукович був ідеальним образом «свого», а В. А. Ющенко – агент української національної ідеї, для населення Сходу – «чужим».

На Західній Україні занепад СРСР був приємною і довгоочікуваною новиною, але все одно, через свою спонтанність став стресом, який дозволив проявитися вже сформованій політичній ідентичності, на ґрунті національної, а точніше регіональної розумінні національної ідентичності. Серед умов для цього є історична пам'ять, оскільки цей регіон майже всю свою історію перебував під владою інших держав чи входив до різних державних утворень, а населення весь час було у стані боротьби за своє – національне. Консолідуючими чинниками для нього стала не професія і не соціальний статус, а саме мова, релігія і українська традиція. За таких умов природно, що саме ці національні цінності і стали базою для політичної ідентифікації і регіональної

одночасно. Це стало однією із головних причин підтримки ними представників Майдану у 2004 і 2010 рр.

Центральні регіони, можна охарактеризувати як носіїв маргінальної політичної ідентичності, оскільки на виборах вони приєднувалися то до однієї позиції, то до іншої. Позиція Центру і формувала загальний результат виборів. Розрізненість Центру, усталеність національної ідентичності і невизначеність політичної ідентичності на Сході – виступає чинником розколу українського суспільства. Це яскраво простежується у результатах всіх президентських кампаній України за часи незалежності, коли Схід традиційно підтримує ліві партії і партії влади (зокрема КПУ, СДПУ(о), ПРУ), а Захід – праві (НРУ, Наша Україна, БЮТ). Згідно з дилемою «Трьох часів» Дарендорфа, у якій він стверджує, що ритм і темп соціальних змін неоднаковий у різних сферах соціального життя, а культура більш інертна і характеризується найдовшим збереженням сталих умов, коли зміни вже відбулися [6], можна зазначити, що побудова політичної ідентичності на таких засадах, автоматично уповільнює темп її розвитку, і відповідно зменшує швидкість процесів консолідації українського суспільства.

Виходячи з вищезазначеного, простежується залежність електорального вибору, електорального розколу і політичної ідентичності від історичного минулого і соціальної травми внаслідок розвалу Радянського Союзу. Підкреслюється негативний вплив «прикордонної» ідентичності на процеси консолідації українського суспільства, через конфлікт політичних ідентичностей електорату Східного і Західного регіону, радикалізації їх політичних поглядів за віссю «ліві-праві».

Література:

1. Аза Л. Етнічність у контексті національно-державної ідентифікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://i-soc.com.ua/institute/11-Aza.pdf> (05.01.2013).
2. Дані Центральної Виборчої Комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2004/wp0011\(09.01.2013\)](http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2004/wp0011(09.01.2013))
3. Іванов І. Ю. Феномен політичної ідентичності: політологічний аспект // Політологія – ГРАНІ – 2012 – квітень №4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Grani/2012_4/34.pdf (09.01.2013).

4. Україна перед вибором – яким він буде? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=365 (08.01.2013).
5. Штомпка П. Социальное изменение как травма (статья первая) // Социологические исследования – 2001. – № 1. – С. 6–16.
6. Dahrendorf Ralf. Reflections on the Revolution in Europe. – London: Chatto & Windus, 1990. – 160 p.